

Aanbevelingen Gender Meerpartijen Initiatief 9/2/2017

Hoe internationale diplomatie kan bijdragen aan het versterken van vrouwenrechten & gendergelijkheid in conflictsituaties

Introductie

Wereldwijd staan vrouwenrechten en gendergelijkheid onder druk. Vrouwen, mannen én jongeren die opkomen voor gelijke rechten, zelfbeschikking en democratische waarden, hebben te maken met een sterk afnemende maatschappelijke, politieke en financiële ruimte. Het toenemend aantal gewelddadige conflicten, maar ook steeds krachtiger wordende en verbreidende conservatieve regimes, alsook economische onzekerheden dragen eraan bij dat het moeilijker wordt om voor deze rechten op te komen. Repressieve regimes zien mensenrechtenactivisten – en zeker waar het gaat om vrouwenrechten of rechten van lhbtqi¹ - als een bedreiging en proberen hen (mond)dood te maken.

Ook in Europa staan bovengenoemde rechten onder druk. Door politieke en financiële keuzes komen kleinere of middelgrote vrouwenorganisaties die voor gendergelijkheid en vrouwenrechten opkomen, moeilijker aan directe financiering. Soms als gevolg van een conservatieve campagne, maar vaak ook onbedoeld als gevolg van bijvoorbeeld overregulering van NGO's in het kader van antiterreurbeleid² of slechte implementatie van beleid.

Nederland kan via internationale diplomatie een leidende rol spelen in de realisatie van gendergelijkheid en de implementatie van vrouwenrechten. Ook in conflictsituaties. Door niet weg te kijken bij vredesoperaties of handelsmissies, maar vrouwen, mannen en meisjes en jongens te steunen los te komen van genderstereotype rollen en identiteiten, en bestaande machtsstructuren te doorbreken. Dwars door sociale klasse, politieke kleur, etniciteit, religie of seksuele geaardheid. En door in te zetten op de betekenisvolle en inclusieve deelname van al deze vrouwen én mannen, meisjes én jongens bij (politieke) besluitvorming en beleidsontwikkeling. Zodat mensen zeggenschap en macht hebben over hun eigen levens.

Ons land kent daarin een lange traditie en heeft er een grote expertise in opgebouwd. Recente rapporten van het Inspectie Ontwikkelingssamenwerking Beleidsontwikkeling (IOB) tonen zich op elementen kritisch ten aanzien van het gevoerde genderbeleid, vooral daar waar het *gender, peace and security* betreft, maar schetsen ook nadrukkelijk het potentieel³. Die potentie moeten wij verwezenlijken, al is het alleen maar omdat Nederland een van de weinige landen is die dit soort taboe doorbrekende onderwerpen met gezag en expertise kan aangaan. In dit document komen de leden van WO=MEN dan ook met **3 aanbevelingen** om via internationale diplomatie gendergelijkheid en vrouwenrechten te versterken.

1. Borg gender in de top & het hart van de organisatie

Nederland is een grote financier van ontwikkelingssamenwerking programma's en belangrijk actor in internationale diplomatie. Daarom is het nodig dat op alle ministeriele niveaus gendersensitief gedacht en

¹ Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen & trans-, queer & interseks personen.

² <https://www.womenpeacemakersprogram.org/assets/CMS/Resources/Reports/Policy-brief-CTM.pdf>

³ IOB, *Gender Sense & Sensitivity. Policy evaluation on women's rights and gender equality 2007-2014*, juli 2015.

gehandeld wordt. Dat betekent niet alleen voldoende vrouwen én mannen op topfuncties, maar ook voldoende kennis over gender.

Om recht te doen aan het belang van gendergelijkheid en de implementatie van vrouwenrechten en dit in alle aspecten van het beleid terug te laten komen, moet dit onder de verantwoordelijkheid vallen van de ambassadeur (chef de poste) en binnen het departement de rol van het senior management worden versterkt.

Als de ambassadeur verantwoordelijk is en daar geregeld aandacht aan besteedt, kan dat ondersteunend zijn aan het werk van lokale vrouwenrechtenorganisaties. Het kan lokale overheden terughoudend laten zijn bij het inperken van de maatschappelijke ruimte voor deze groeperingen. Bij conflict kunnen ambassadeurs vrouwenrechten- en gendergelijkheidsactivisten beschermen of bemiddelen. Ook voor bedrijven die handel willen drijven met Nederland kan het een stimulans zijn om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Bovendien kan een ambassade helpen misverstanden of onduidelijkheden over vrouwenrechtenorganisaties weg te nemen. Bijvoorbeeld als er twijfels bestaan bij financiers over de legitimiteit van een organisatie.

Met voldoende genderekennis kunnen ambassades en diplomaten op missie ook meer sensitief zijn op de samenwerking met vrouwenrechten- en gendergelijkheidsorganisaties. Niet iedere organisatie zit te wachten op betrokkenheid van een overheidsorgaan. Het kan hun werk in het veld en de soms fragiele vredes- of gelijkheidsprocessen waarmee zij bezig zijn, in gevaar brengen. Vrouwenorganisaties zijn geen verlengde van een overheid of lokale uitvoerders van beleid. Gendersensitieve diplomaten weten dat de betrokkenheid van ambassades bij lokale vrouwenrechten of gendergelijkheidsactivisten, idealiter volgens de termijnen van de lokale organisaties verloopt, en niet andersom.

Aanbevelingen

- = Maak van genderbeleid *chefs sache* en beleg de verantwoordelijkheid ervoor dus bij de ambassadeur en de top van het departement;
- = Maak een gendercursus standaardonderdeel van de opleiding van BZ-medewerkers en neem de mate van gendersensitiviteit mee in functionerings- en beoordelingsgesprekken;
- = Neem genderexperts aan op de grotere ambassades, met kennis van lokale omstandigheden.

2. Steun lokale gendergelijkheid- en vrouwenrechtenorganisaties

Een belangrijke taak van diplomaten is het onderhouden van contacten met lokale maatschappelijke organisaties. Wereldwijd bestaat er een groot netwerk van organisaties dat zich inzet voor gelijke rechten en vrede en veiligheid. Het zijn deze lokale, regionale en internationale bewegingen die een cruciale rol spelen in het aanpakken van *root causes of conflict* zoals ongelijke machtsverhoudingen en een patriarchale cultuur van geweld⁴. Met hun werk dragen zij bij aan het realiseren van sociale rechtvaardigheid en bieden zij tegenwicht aan conservatieve en gewelddadige groeperingen in de samenleving. Daarmee dragen zij bij aan de voorwaarden voor duurzame en inclusieve vrede⁵.

Het is essentieel dat deze organisaties en activisten door ambassades en via internationale (stille of actieve) diplomatie worden ondersteund om hun werk te kunnen blijven uitvoeren. Maar ook dat nieuwe programma's aansluiten op de processen rond sociale inclusie en gelijke machtsverdeling die deze lokale organisaties al zijn

⁴ Hudson, V., Ballif-Spanvill, B., Caprioli, M. & Emmett, C. F. (2014). *Sex and World Peace*. Columbia University Press.

⁵ *Arab Spring or Arab Autumn? Women's political participation in the uprisings and beyond: Implications for international donor policies*. CARE International (september 2013).

gestart. Dit vergt directe toegang tot financiële middelen, politieke steun en platform, en soms ook bescherming.

Aanbevelingen

- = Ondersteun actief - en/of via stille diplomatie - lokale, regionale en internationale gendergelijkheid- en vrouwenrechtenactivisten. Ook als onderdeel van noodhulp⁶, vredesopbouw en wederopbouw. Bouw daarbij voort op al bestaande initiatieven van deze groepen;
- = Maak inclusiviteit een standaard resultaatgebied binnen programma's/partnerschappen. Stel vooraf meetbare resultaten op, i.s.m. de betrokken organisaties, zodat zij haalbaar zijn binnen de lokale context;
- = Nodig lokale gendergelijkheid- en vrouwenrechtenorganisaties uit en betrek hun input bij onderhandelingen met gastlanden (bijv. over vakbondsrechten, % vrouwelijke bestuurders en politici, enzovoorts);
- = Richt voor vrouwenrechten- en gendergelijkheidsorganisaties toegankelijke financieringsstromen in, ook bij ambassades. Beschikbare middelen moeten daadwerkelijk de *change agents* in het veld kunnen bereiken. Dat betekent ook voor kleine en middelgrote organisaties haalbare drempelcriteria, hanteerbare bedragen en haalbare administratieve vereisten van fondsen;
- = Monitoring van programma's – m.n. in conflictsituaties – is soms lastig en vereist ook expertise over de organisaties die programma's uitvoeren. Beleg dat bij de genderexperts en investeer met internationale, regionale en lokale organisaties in kennisontwikkeling en research-based interventies;
- = Draag bij/investeer in de ontwikkeling van praktische tools, die partners kunnen inzetten voor *gender transformative programming*;
- = Bescherm tegen criminalisering van gendergelijkheid- en vrouwenrechtenorganisaties en -activisten (o.a. via protectieprogramma's voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers) en blijf inzetten op actieve implementatie van de EU richtsnoeren voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers door de ambassades⁷;
- = Kaart de sluitende ruimte van deze organisaties en activisten aan in het gastland, op UN fora en op EU niveau (trekkersrol) en ondersteun de monitoring van civil society op dit gebied. Specifiek ook op het gebied van mogelijke negatieve gevolgen van (financiële) antiterrormaatregelen. Zoek hierbij aansluiting bij andere mensenrechtenfora en bestaande platforms.

3. Integreer genderperspectief in vredesprocessen

Specifiek in conflictsituaties is het realiseren van gendergelijkheid en de actieve participatie van vrouwen, mannen én jongeren – uit alle lagen van de samenleving - cruciaal. Ongelijke machtsverhoudingen en genderrollen, -normen en -relaties die bepalen wat iemand kan worden en doen – of juist niet -, zijn belangrijke grondoorzaken van conflict. Tegelijk heeft conflict juist vanwege de sociale rollen, onderlinge relaties en gendernormen in de samenleving een andere impact op vrouwen, mannen, meisjes en jongens. Het beïnvloedt de veiligheidsbehoeften en -perspectieven van vrouwen en mannen en soms ook de kijk op het voorkomen of oplossen van conflict. Soms veranderen rollen, normen en relaties gedeeltelijk onder invloed van conflict. Het kan nieuwe mogelijkheden bieden voor vrouwen (en mannen), maar lang niet altijd en dit gaat zeker niet vanzelf.

In 2000 nam de VN-Veiligheidsraad resolutie 1325 aan om extra aandacht te geven aan de gendered impact van conflict en om nieuwe mogelijkheden van het bevorderen van gendergelijkheid te benutten in

⁶ *World Humanitarian Summit - A Gender Transformative Agenda*. CARE International (mei 2015).

⁷ <http://www.peacebrigades.nl/pdf/overig/PBI%20Netherlands%20Guide%20on%20WHRD%20Protection%20-%20English.pdf>.

vredesonderhandelingen en de wederopbouw fase. Na 2000 volgden meerdere resoluties die dezelfde problematiek adresseerden.

In 2015 werd uitgebreid geëvalueerd wat er tot nu toe is bereikt op het gebied van Gender, Vrede & Veiligheid, internationaal en specifiek door Nederland⁸. De belangrijkste conclusie: er moet een tandje bij, zowel financieel als qua politieke commitment om daadwerkelijk vrouwenrechtenorganisaties die in conflictgebieden opereren te ondersteunen, de huidige status quo in vredesonderhandelingen te doorbreken (gendergelijkheid wordt vaker niet dan wel opgenomen in een vredesakkoord en maar 9% van de onderhandelaar is vrouw), om te gaan met nieuwe uitdagingen zoals gewelddadig extremisme en om te voorkomen dat conflict uitbreken-in plaats van achteraf te reageren.

Aanbevelingen

- = Integreer gedegen genderanalyses in het opstellen en uitvoeren van veiligheids- en rechtsorde OS-programma's. Dit geldt zowel voor diplomatieke inzet als de uitvoering van missies en operaties (van Nederland alleen, maar ook in NAVO, EU, VN of OSCE verband). Betrek daartoe (vrouwelijke) vredesactivisten, bij conflictpreventie en geweldloze conflictresolutie, noodhulp, vredesopbouw en wederopbouw, plus bouw voort op reeds bestaande initiatieven van deze stakeholders;
- = Betrek proactief gendergelijkheids- en vrouwenrechtenactivisten en vertegenwoordigers van vrouwenorganisaties bij vredesprocessen. Geef platform aan vrouwen om op betekenisvolle wijze te kunnen deelnemen aan vredesonderhandelingen, zodat hun eisen en veiligheidsbehoeften worden betrokken in de akkoorden. Bied de ambassade aan als 'neutraal terrein' om discussies te openen en partijen samen te brengen;
- = Maak ruimte voor en zet in op partnerschappen tussen overheden en maatschappelijke (vrouwen)organisaties in fragiele staten. Om samenlevingen te ondersteunen in preventie en transformatie van conflict. En ter ondersteuning van activisten die hun nek uitsteken voor mensenrechten en democratie. Denk aan steun aan overheden én maatschappelijk middenveld in focuslanden van het Nederland Nationaal Actieplan 1325 bij het ontwikkelen, implementeren én (onafhankelijk) monitoren van een lokaal NAP 1325. Of het steunen van lokale werkgroepen rond Gender, Vrede & Veiligheid. Wees daarbij alert op de wensen en (veiligheids)behoeften van de organisaties zelf en laat hen het tempo en voorwaarden voor samenwerking bepalen;
- = Blijf het belang van gendergelijkheid en vrouwenrechten aankaarten bij de EU delegatie en bij de VN organisaties waaraan Nederland grote financiële bijdragen levert, zodat inclusiviteit een belangrijk onderdeel is van alle EU en VN interventies;
- = Blijf ook het belang van investeren in de aanpak van de grondoorzaken van conflict benadrukken in Nederland. Bij partnerorganisaties én bij collega ministeries.

Over WO=MEN

WO=MEN | Dutch Gender Platform is het Nederlandse netwerk van vrouwenrechten-, diaspora- en ontwikkelingsorganisaties, ondernemers, militairen, academici en activisten die zich inzetten voor genderrechtvaardigheid en vrouwenrechten wereldwijd. WO=MEN is het grootste netwerk in Europa op dit gebied. Daarnaast is WO=MEN met het ministerie van Buitenlandse Zaken de coördinator van het Nationaal Actieplan 1325. Zie voor meer informatie: www.wo-men.nl.

⁸ <http://www2.unwomen.org/-/media/files/un%20women/wps/highlights/unw-global-study-1325-2015.pdf?vs=2435>